

„AMI NEKEM SIKERÜLT, AZ MÁSNAK IS SIKERÜLHET”

A legjobb talán az volt, hogy nemcsak a szakmabeliek, de a „civiliek” is élvezték az előadást. A Zeneakadémia opera szakának első éves hallgatói négy Haydn-operarészletet mutattak be január végén megtartott két vizsgálóelőadásukon, és nem spóroltak az energiákkal. Mindent beleadtak, az egyik jelenethez még a díszletet is maguk festették. Az operavizsgáról, és persze sok minden másról beszélgettünk Marton Évával, aki 2005 óta vezeti a Magánének és Opera tanszékét

- Megnéztem a vizsgálóelőadást, és nagyon szerettem. Friss volt, lendületes és vicces, de nem arról szólt, hogyan tud valaki egy áriát előadni, hanem inkább a szereplők egymásra hangolódásáról, meg a színpad „belakásáról”.

- Jól látta, pontosan erről van szó. Kovalik Balázssal, az opera-szakcsoport vezetőjével úgy gondoltuk, hogy az első évesek mindenképp tanuljanak meg együtt, közösen dolgozni. Ez nagyon fontos, mert egy előadást sohasem egyedül hoz létre az ember, - hacsak nem Menotti „A telefon” című darabjáról van szó -, egy opera többnyire közös produkció. Első évben tehát főleg a színpadi technikákkal foglalkoznak, Balázs megtanította, hogy hogyan is lehet például lejönni egy lépcsőn úgy, hogy közben nem nézek le, de azért látok mindent, hogyan kell egy karddal bánni, vagy krinolinos ruhában mozogni, és közben beszélni. Nem véletlen, hogy ennyi recitativo volt a vizsgálóelőadásban, a gyerekek megtanulták, hogyan kell egymásnak végszavakat passzolni, és azokra ügyesen reagálni. Nem volt könnyű a munkájuk, úgyhogy megemelem előttük a kalapomat. Olyan dolgokat oldottak meg, amelyekre sokan évek múltán sem képesek.

- Az operavizsga után jött az áriavizsga. Az is ennyire jól sikerült?

- Ezt decemberben kellett volna letenniük, de akkor mindenki beteg volt, ezért elhalasztottuk. Így viszont nem is sikerült annyira jól, mert a két Haydn-előadás után a gyerekek leeresztettek, egyszerűen kipukkadtak mint a kis lufik. Ez persze normális, mondtam is nekik, most legalább látják, mennyire nehéz fenntartani az energiát, a feszültséget. Ha az ember szériában dolgozik, nem könnyű öt, hat, tíz előadást megcsinálni ugyanabból az operából, úgy, hogy közben tartja a nívót. Jó, hogy ezt még itt, az Akadémián megtapasztalhatták.

- Amikor 2005-ben átvette a tanszék vezetését, néhány újdonságot is bevezetett. Egyebek között azt, hogy a tanítványainak évente négy főszerepet kell eredeti nyelven megtanulniuk.

- Addig három szerep volt az előírás, én pedig arra gondoltam, srófoljunk ezen egyet, kívánjunk többet, elvégre ez nem egy középiskola. Ha kiengedem innen a tanítványaimat, legyen legalább nyolc szerepük, amit beírhatnak az életrajzukba, és amivel néhány próba után bárhol beállhatnak egy előadásba. Persze, más fölmondani egy szerepet, és más eljátszani, ezt nem tudjuk nekik itt megtanítani. Majd megtapasztalják a színpadon.

- Figyeli, hogy diploma után hogyan alakul a pályájuk?

- Természetesen, de nem láncolom őket magamhoz. Örülök, ha sikerük van, és elszomorít, ha éppen rossz kritikát kapnak. Tudom, hogy ez eleinte mennyire fáj, mennyire kétségbe esik az ember, de hát ez egy olyan pálya, ami ezzel jár. Nem vagyok az a fajta tanár, aki akkor is foggal-körömmel ragaszkodik a növendékeihez, amikor már végeztek, aki elvárná, hogy még diploma

után is járjanak hozzá énekórára. Ezt utálok, nekem sem volt énektanárom, miután végeztem, volt viszont egy nagyon jó zongorakísérőm. Mindent én dolgoztam ki, és a hibáimat is vállaltam.

- Mondta is egy interjúban, hogy mindenki a saját maga tanára kell, hogy legyen.

- Végző soron mindenki a saját maga tanára, már itt benn, az egyetemen is. Adok instrukciókat, meg tudom mutatni, hogy hányféleképpen lehet valamit megcsinálni, - hál' Istennek intakt a hangom -, de neki kell választania, neki kell lefordítania a darabot a saját nyelvezetére, mert minden ember másképpen gondolkodik, és másképpen végzi el a munkáját. Ne akarjanak lemásolni, és különben is, ha ez a másolat rosszul sikerül, nem vállalom a felelősséget. Mindig azt mondom a hallgatóimnak, hogy próbáljanak meg az én átadott tapasztalataimmal, az én iránymutatásom mellett, valami egészen egyénire rájönni, valami egyéni dolgot csinálni. Szerintem ez a művészképzés megfelelő útja.

Fotó: Ember Zoltán

- És ha nem sikerül nekik? Ha nem tudnak úgy teljesíteni, ahogyan azt Ön elvárná, mi történik?

- Itt folyamatos munkáról van szó, egy héten többször is jönnek hozzám. Figyelem a tanítványaim minden rezdülését, látom, ha valaki reggel úgy kelt fel, hogy ma nem szívesen dolgozik, ha esetleg lusta volt, nem készült, ezeket a jeleket pillanatok alatt észreveszi az ember. Először még nem kell dorgálni, csak megmutatni, hogyan kell egyáltalán elkezdni megtanulni egy darabot. Ha többször jön készületlenül, már jön a dorgálás, kicsit szigorúbb eszközökhöz nyúlok, de sohasem úgy, hogy megsértsem a személyiségét.

- Volt „taníthatatlan tanítványa”?

- Volt. Az egyik tanár egyszer leadott egy növendéket, mondván, lehetetlen tanítani. Mivel senki sem akarta elvállalni, én megpróbáltam. Nem akartam addig az utcára tenni, amíg magam meg nem győződöm arról, hogy tényleg taníthatatlan. Nagyon jól tudott finiszni, vizsga előtt három héttel rákapcsolt, vizsgán mindig megfelelt, de utána visszaesett egy apatikus állapotba. Semmivel sem tudtam motiválni, aztán végre rájöttem, mi a baja: ez az egész nem érdekli. Olyan pofonegyszerű ez, a gyerek nem ide való, mert nincs köze a zenéhez, nem akar zenélni. Jól zongorázik, jó szolfézsban, de nem érdekli a zenetörténet, nem jár operába, színházba. Fájó volt az érdektelensége, rezzenéstelen arccal nézett rám az órákon, de hát nem tehetett róla. Olyasmit csinált, amihez nem volt kedve. El is hagyta az Akadémiát.

- *Azért most egészen másfajta dolgokkal kell foglalkoznia, mint korábban. Könnyen ment a váltás?*

- A bolognai rendszerre való átállással szinte egyszerre szakadt rám minden. Az első évem alatt éjszakákon át órarendeket terveztem, krediteket számoltam, Master-fokozatokkal foglalkoztam, olyan fogalmakat kellett egyik pillanatról a másikra megismernem, amelyekről azt sem tudtam, hogy léteznek. Addig az operavilágban éltem, utaztam egyik színházból a másikba, és csak a saját munkámra kellett figyelnem. Itt meg másodpercek alatt előzőlöttek olyan dolgok, amelyek nem az én személyes problémáim, de meg kellett oldanom őket. A nagy különbség a régi és az új életem között, hogy egyszeriben közéleti személy lettem, a szó szoros értelmében. Énekesnőként kimentem a színpadra, aztán véget ért az előadás, leengedték a függönyt, megkaptam a tapsomat, hazamentem, kész. A tanszékvezetés viszont egészen más, meg kell tervezni a tanévet, ami nem kis munka, de azt is nekem kell megoldanom, ha történetesen konfliktus támad két tanár között.

- *Ilyesmi azért biztos korábban is előfordult, nyilván adódtak konfliktusok próba vagy előadás során a kollégák között, nem?*

- Az egészen más volt. Itt, az Akadémián mindig ugyanazokkal az emberekkel dolgozom együtt, és ez számomra idáig ismeretlen volt. Korábban úgy éltem, hogy egy új produkció miatt maximum öt-hat hetet töltöttem egy városban. Aztán vettem a kalapomat, és mentem egy másik városba, egy másik színházba, más emberekkel dolgozni. Az sem volt egyszerű, nehéz állandóan egy új csapatba beilleszkedni. Itt viszont nap mint nap ugyanazokat az arcokat látom. És ahhoz, hogy hosszú távon jól menjen a közös munka, minden problémát azonnal meg kell oldani, méghozzá úgy, hogy közben senki ne sérüljön lelkileg. Ez nagyon fontos, sérült lelkekkel ugyanis nem lehet dolgozni. Nem akarom, hogy bárkiben is tüske maradjon, erre szeretnék odafigyelni. Most egyébként, - hála a kollégáknak -, paradicsomi állapotok vannak a tanszéken, nincs izgalom, nincs veszekedés, jól megy a munka.

- *Nyilván az lenne az ideális, ha csupa egészséges lelkületű ember venne körül minket. Azért biztos Önnel is előfordult, hogy olyan kollégákkal kellett együtt dolgoznia, akiknek éppen nem volt teljesen rendben a magánéletük.*

- Bizonyára volt ilyen, de én azt nem vettem észre, mert nem hozták be a színpadra. Ez nagyon fontos. Persze, tudok rossz példákat is említeni. Van például egy német rendező, aki a mai napig a rémes gyerekkora miatt gyötrődik, és ezt behozza minden operájába. Pedig szerintem a színpadot nem erre kell használni, nem ott kell feloldani azokat a bajokat, bosszúságokat, problémákat, amelyek az embert érik. Én az operaszínpadon nem azt akarom látni, hogy ez a rendező hogyan szenvedett gyerekkorában.

- *Egyik interjújában azt mondta, nagyon fontos, hogy a tanítványai megtanuljanak tanulni, és hogy Ön sem hagyta abba soha a tanulást. Ez ma is így van?*

- A tanulásnak különböző formái vannak, ide tartozik például az olvasás, és egyáltalán a nyitottság. Ma már nem tanulok minden nap, mert nincs annyi koncertem, de ha elvállalok egy előadást, bizony egy hónappal előtte, vagy még korábban elkezdem a rákészülést. Beosztom magamnak a tanulnivalót, és mindennap el kell végezni az előírt adagot. Júliusban lesz egy dales-tem, természetes, hogy nem az utolsó héten készülök fel rá, hiszen vissza kell hívni az anyagot, újra kell tanulni, de az is megtörténhet, hogy az ember előtt egy teljesen új értelmezés világosodik meg. Egy előadónak mindig kell változtatnia a munkáján, ez más, mint amikor a kőfaragó kifaragja a szobrot, és az élete végéig úgy marad. A mi pályánk nem ilyen.

- *Amikor elbúcsúzik egy végzős osztálytól, mit mond nekik, mire figyeljenek? A hangi adottságok már nyilván megvannak, mi a következő lépés?*

- A hangi adottság a mai állapotában van meg. Azt tovább kell fejleszteni, és ez rajtuk múlik. Én mindig azt mondom, hogy ami nekem sikerült, az másnak is sikerülhet. Ha rendesen és becsületesen dolgozol, fokról fokra, nem átugorva bizonyos dolgokat, és megvan az adottságod, akkor hosszú távon menni fog, akkor sikerülnie kell, ez törvényszerű. Ilyen egyszerű az egész. Ennél nem tudok többet mondani, nem tartok nekik hegyi beszédet. Megköszönöm, hogy itt voltak, sok szerencsét kívánok, és attól kezdve már éljék a saját életüket.

Bokor Gabriella